

**Рання творчість Т. Г. Шевченка
(1838-1843 рр.)
Балади „Причинна”, „Тополя”
Т.л. Романтизм**

**Учитель-методист
НВК № 12 „Школа-ліцей”
Скульська Н. І.**

Рівне – 2008

Тема: *Рання творчість Т. Г. Шевченка (1838-1843 рр.). Балада „Причинна”, „Тополя”. Т. л. Романтизм*

Мета: *ознайомити учнів із ранньою творчістю Т. Г. Шевченка; розкрити історію створення балад, значення їх у творчості поета; дати поняття романтизму; сприяти вихованню поваги до народних символів, любові до творчості Великого кобзаря.*

Обладнання: *портрет, виставка творів, магнітофон, медіазасоби, ілюстрації до балади.*

ХІД УРОКУ

I. Повідомлення теми, мети, завдань уроку .

Сьогодні на уроці ми пригадаємо основні віхи в житті поета, познайомимося з його ранніми творами.

- Розкажіть про життя Тараса в Петербурзі, про одну із найважливіших подій в його житті цього періоду.

❖ У 1831 поселився у Петербурзі, 1832 р. п. Енгельгардт віддав у науку до Ширяєва, 22 квітня 1838 р. Шевченка викупили з кріпацтва. (24р.)

II. Новий матеріал.

- Так, викуп із кріпацтва додав сили, творчої наснаги і молодий Тарас відчув у собі потяг не лише до малярства, а й до віршування. Ми знаємо, що з дитинства він відчував покликання до живопису, наполегливо домагався оволодіти таємницями цього мистецтва. Але коли він опинився в чарівних залах Академії мистецтв, ним опанувало інше покликання. Він пише у щоденнику (зачитую ст.18 за Стеценком).

Ще до викупу з кріпацтва Тарас Григорович пробував писати, але ті твори, на жаль не збереглися. До нас дійшов вірш „Надто мені важко, що маю робити?”(1963р.) та балада „Причинна” датовані 1837 р. Вони вважаються першими поетичними творами Т.Г. Шевченка.

З ранньою творчістю поета ми і знайомитимемося сьогодні на уроці.

Дослідники творчості Кобзаря до ранніх творів відносять ті, що були написані у 1838-1843 рр. Це поеми „Катерина”, „Тарасова ніч”, балада „Тополя”, послання „До Основ'яненка”, вірш „Іван Підкова”, „Перебендя”, „Нащо мені чорні брови”, „Думи мої” - всі вони увійшли до першої збірки, яку допоміг видрукувати

Є. Гребінка, як ця збірка називається і коли вона побачила світ?

А ще історична поема " Гамалія" (1842р.) та "Гайдамаки" (1839-1841рр.).

Звичайно, про ці твори ми будемо вести мову пізніше, а сьогодні лише про ранні балади „Причинна” та „Тополя”. Це романтичні балади на фольклорній основі. (Учні записують у зошити).

Шевченко - поет починається з балад.

III. Завдання учням.

Визначити:

- Слухаючи балади, вказати чим збагатив Шевченко жанр балади в українській літературі?

- Чому балади названо романтичними на фольклорній основі?
- Чим відрізняються від балад поетів-романтиків, попередників Шевченка?
- Пригадайте, що ж таке балада як жанр художньої літератури?
- Що таке романтизм ? (ст. 184, підручник)
- ❖ Відкрийте „Кобзарі”, знайдіть баладу „Причинна”. Нехай книга лежить відкрита, а ви сядьте зручно і слухайте уривок „Реве та стогне Дніпр широкий”.
- ❖ Учні, я не сумніваюсь, що ви знали, кому належать ці слова, що стали улюбленою народною піснею, вони є позивними Українського радіо, ними починаються і закінчуються різні урочистості. Я ще хочу, щоб ви запам’ятали, що в такі хвилини слухати і співати їх треба стоячи.

Отже, так починається балада „Причинна”. Хто пояснить, що означає це слово?

Читаю уривок напам’ять, продовжують підготовлені учні.

- Сумна історія, трагічна доля.
- Чи все зрозуміло? Яке враження?
- То доведіть, що це балада романтична.

Використання медіазасобів.

- Соціально-побутовий зміст, що закінчується трагедійною розв’язкою, розкривається через драматично-напружений сюжет.
- Вперше Шевченко подав образ простої дівчини-сироти, без роду і долі. Хоча ще і невиразно, але поет накреслив соціальний конфлікт убогої сироти і „чужих злих людей”, які розлучили її з коханим. Бо ви ж пригадуєте, що скажімо, у Метлинського герой - пан-гетьман, у Жуковського в баладах „Людмила” чи „Світлана” - це панночки.
- Цим ми почали відповідати і на друге запитання: чим відрізняються балади Шевченка від балад його попередників. У їх баладах не було ліричних відступів.
- А чому ж романтична? Як і балада Боровиковського, Гулака-Артемовського вона побудована на фольклорному ґрунті, але у Шевченка це яскравіше, ближче і глибше до народних старовинних повір’їв, русальних пісень. Реальні образи переплітаються з фантастичними, незвичайні, таємничі події змальовані у тісному переплетенні з реальними подіями.
- Балада дуже близька до народнопісенної творчості, чим саме?

В ній є різні художні засоби, використані з народної творчості:

- а) епітети - біле личко, карі очі, біле тіло, темний гай, чисте поле, вороний кінь, дуб зелений;
 - б) пестливі слова - козаченько, русалонька, слізоньки, личенько;
 - в) порівняння - кругом як у вусі все мовчить, ні пари з уст і т.д.
- Ще у баладі використано народні прикмети: тужливо кує зозуля, кінь спіткнувся - зловісний знак, віщування лиха.

Використані також образи-символи:

посадили над козаком
явір та ялину.

А в головах у дівчини червону калину.

А ще поетичні символи парубка і дівчини - голуба і голубки.

- А тепер визначмо віршовий розмір. Очевидно балада дуже близька до народних пісень з погляду ритміки. Всі зауважили, що при зміні настрою і характеру розповіді змінюється і ритмічна структура вірша.

Чотиристопний ямб на початку балади („Реве та стогне Дніпр широкий”) замінюється коломийковим розміром („В таку добу...”), а далі - амфібрахієм („Така її доля...”).

Цим і створюється мелодійність поезії, її ліричність. Адже два уривки з цієї балади стали народними піснями. Це „Реве та стогне...” і романс „Така її доля...”.

Представлення власних ілюстрацій (медіазасоби).

- А хто з вас, учні, знає звідки взялися ось ці слова?
(Звучить у грамзаписі „По діброві вітер виє...”)
- Так починається балада „Тополя”. У ній теж про нещасливе кохання. Проаналізуйте вдома її за аналогією.

Д/з.: стаття підручника сторінки 106-109, виразно читати та аналізувати баладу „Тополя”, уривки вивчити напам'ять.

- ❖ Сумні балади ми прочитали, але я вам зичу щасливого кохання, хай Бог пошле Вам добру долю.